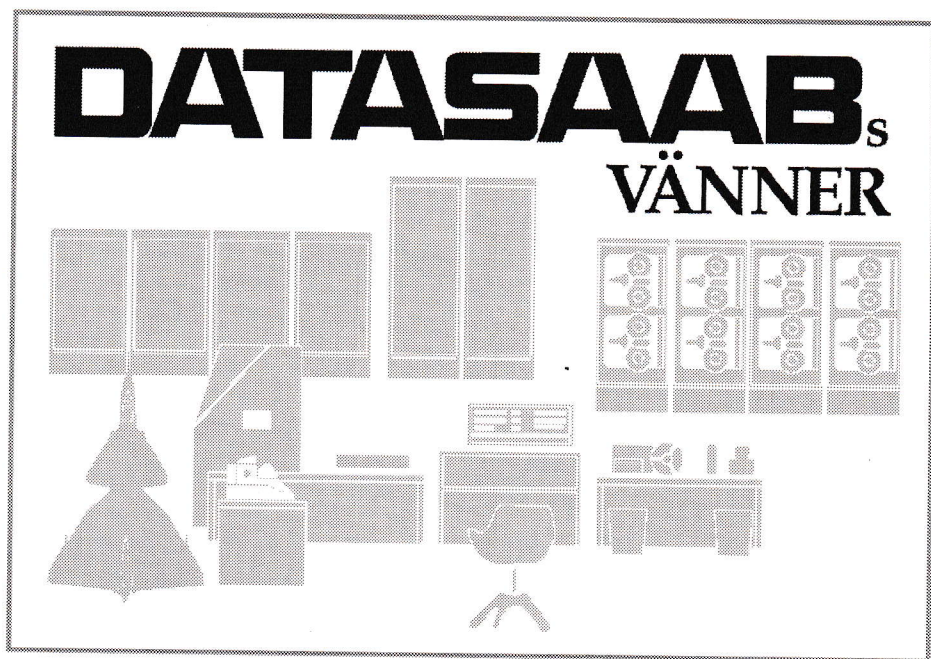

MEMLEMSBLAD

Datasaabs Vänner - En ideell förening för datorhistoria och IT - utveckling

Ordförande har ordet - sid 2

Förnya medlemskapet - sid 2

Från seniorsektionen - sid 2

Hemvänderträff - sid 3

Från årsmötet - sid 3

IT - dygnet - sid 7

Ur led är tiden... - sid 7

En säljares liv med D23 - del 3 - sid 8

Minnesord över Hans Österberg - sid 12

NR 1 - FEBRUARI 1999 - ÅRGÅNG 6

Utgivare: Lennart Pettersson, tel 013-662 83, email lenp@algonet.se

Redaktör: Sven-Erik Järkelid, tel 013-701 21, email ibs769n@tinet.se

Adress: c/o Sven-Erik Järkelid, Ärenprisivägen 36, 590 62 LINGHEM

Från ordföranden.

Mina sinnen säger mig att våren är på väg. Galenskapen håller så sakta på att lämna sitt normala tillhåll strax under håret för att göra en motionsrunda i den övriga biomassan. Fast någon sprinterfart är det ju inte fråga om!

Desto fortare rör det sig mot 25 april och den planerade vårlunchen i samband med IT-dygnen. Uppläggningsen av årets IT-dygn gör att det finns nånting intressant för alla så gör ett kryss i almanackan och anmäl dig! Om du nu inte tycker att det räcker med att träffa gamla kollegor över en matbit! Särskilt roligt vore det att träffa flickorna och få höra lite skvaller från "kvinnornas DATASAAB".

Jag tänker inte orda om årets IT-dygn. Det berättar Viggo om på annat ställe i den här skriften. Däremot har jag en reflektion när det gäller vår medverkan i fjolårets IT-dygn. Där lyckades Viggo få in språkets betydelse som ett tema. I år har debatten om faran av ett förflackat - och förrått - språk börja ta fart både här och i USA. Inte för att jag inbillar mig att vi startade den här vägen, men det bevisar att vi är en förening i tiden.

Språkkonservativ som jag är så är det ett ämne som ligger mig vart om hjärtat. Det är fortfarande med ett visst motstånd som jag skriver; vi är och vi var i stället för vi äro och vi voro. Och nog är det väl dags för en rejäl uppryckning när s.k. kulturpersoner blir inbjudna till operan för att ta emot en utmärkelse och inte har ett ordförande så att de kan framföra ett enkelt tack!

En, som inte är språkkonservativ, är Christer Ridström men som leder arbetet inom IT-dygnets organisationskommitté på bästa tänkbara sätt. Tack Christer!

Ja det här blev mycket om det dygnet, men det händer andra saker också. Ingemar Eklöf har tagit fram en hemsida med adressen:

<http://webhotell.correnstorg.com/datsaab/>. Så där hoppas vi att ni ska kunna ta del av dagsläget inom föreningen.

Avslutningsvis vill jag rikta ett tack till Tord-Jöran Hallberg, Nils-Göran Gath och Bertil Gustavsson för deras insatser i styrelsen. Betydelsen av medlemsbladet och våra studiebesök kan inte nog framhållas. Därför vill jag hälsa de nya styrelsemedlemmarna Rolf Hultqvist och Sven-Erik Järkelid välkomna i styrelsen och önska dem lycka till.

Lennart Pettersson

Nytt år—nytt medlemskap

Vi i styrelsen hoppas att du vill fortsätta att vara medlem i vår förening. Använd det medföljande inbetalningskortet och skicka in den mycket blygsamma medlemsavgiften på 60 kronor.

Om du så vill kan du passa på att samtidigt beställa någon av föreningens böcker och skrifter. En bok ur serien "Bits & Bytes ur Datsaabs historia" kostar 150 kronor. För varje tillkommande bok i samma försändelse betalar du 100 kronor. Kompendiet "Informationsteknikens historia" kostar 150 kronor, och tillhörande datoriserade bildspel likaså 150 kronor.

Ny sammanhållande för seniorsektionen

Jag började min bana på Datsaab 1970 på serviceavdelningen, där jag hade ett antal olika befattningar, däribland servicechef i Datsaab Sverige samt under en tid var jag moderbolagets serviceansikte ut mot våra dotterbolags serviceorganisationer. Under en period var jag ansvarig för banksidans produktbehovsplanering. Jag var även under början av 80-talet marknadsansvarig mot USA och Spanien. Avslutningsvis var jag projektledare för EAGLE-projektet mot Spadab. Är för närvarande projektledare på Saab Dynamics och kommer att så vara i två år innan jag blir en fullvärdig senior.

Rolf Hultqvist

HEMVÄNDARTRÄFF IGEN

I samband med IT-dygnen i Linköping träffas vi söndagen 25 april kl 12.00 till en enkel lunch på restaurang Collegium innan vi besöker IT-dygnets lokaler.

Anmälan som är bindande skickas senast 9 april till

Rolf Hultqvist

Tel: 013/138807

Nygatan 43B

58227 Linköping

E-post: rolf.hultqvist@dynamics.saab.se

ÅRSMÖTESPROTOKOLL

Protokoll fört vid årsmöte med föreningen Datasaaabs Vänner torsdagen den 3 december.
Plats: Restaurant, Husman, Linköping.

- §1. Mötets öppnande
Föreningens ordförande, Lennart Pettersson, hälsade välkommen och förklarade mötet öppnat.
- §2. Fråga om mötet behörigen utlysts.
Fastslogs att mötet behörigen utlysts enligt föreningens stadgar.
- §3. Fastställande av dagordning.
Följande dagordning fastställdes:
- Val av ordförande och sekreterade för årsmötet
 - Val av justeringsmän tillika rösträknare
 - Styrelsens berättelse
 - Revisionsberättelse
 - Fråga om ansvarsfrihet
 - Val av styrelse för kommande verksamhetsår
 - Fastställande av medlemsavgift
 - Fastställande av nästa års budget
 - Behandling av motioner till årsmötet
 - Övriga frågor
 - Årsmötets avslutande
- §4. Val av ordförande och sekreterare för årsmötet.
Till ordförande valdes Lennart Pettersson och till sekreterare valdes Ulla-Greta Malmqvist
- §5. Val av justeringsmän och rösträknare.
Till justeringsmän och rösträknare valdes Ragnar Lindgren och Sven Andersson.
- §6. Styrelsens berättelse.
Styrelsens årsberättelse och ekonomirapport för tiden 1 november 1997 – 31 oktober 1998, som har publicerats i föreningens medlemsblad nr 5/1998, godkändes.
- §7. Revisionsberättelse.
Revisionsberättelse för tiden 1 november 1997 – 31 oktober 1998 godkändes.
- §8. Fråga om ansvarsfrihet.
Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret 1 november 1997 – 31 oktober 1998.

§9. Val av styrelse, revisorer och valberedning.

Mötets ordförande presenterade valberedningens förslag och följande val företogs:

Styrelse:

Ordförande	Lennart Pettersson	omval
IT-sektionen	Viggo Wentzel	omval
Ledamot av IT-sektionen	Bengt Jiewertz	nyval
Seniorsektionen	Rolf Hultqvist	nyval
Arkivsektionen	Sune Sjölund	omval
Informationssektionen	Sven-Erik Järkelid	nyval
Boksektionen	Conny Johansson	omval
Distribution	Göran Ekelund	omval

(Kassör och sekreterare, Ole Martin Eliassen och Ulla-Greta Malmqvist, valdes på två år 1997)

Revisorer:

Rolf Bergström	omval	
Karl Wilhelmsson	omval	(sammankallande)

Valberedning:

Till valberedning utsågs:

Ingemar Eklöf	omval	(sammankallande)
Bernt Magnusson	nyval	

§10. Fastställande av medlemsavgift.

På förslag av kassören, Ole Martin Eliassen, beslutade årsmötet att fr.o.m. 1999 höja medlemsavgiften med 10 kr från 50kr till 60 kr.

§11. Fastställande av nästa års budget.

Styrelsens förslag till budget fastställdes enligt följande:

Inkomster:

Medlemsavgifter	15000:-
Boksektionen	30000:-
Seniorsektionen	1500:-
IT-dygnen	0:-
Donationer	10000:-
Räntor	4000:-
Summa	60500:-

Utgifter:

Boksektionen	70000:-
Investeringar	5000:-
Drift	3000:-
Seniorsektionen	3500:-
IT-dygnen	2500:-
Informationssektionen	15000:-
Summa	99000:-

Underskottet, 38500 kr, är ett resultat av den försenade utgivningen av nästa bok.

Framställningskostnaderna, 70000 kr, var budgeterade för 1998 men kommer först under 1999.

Underskottet är täckt av reserverade medel från 1998.

I och med att vi återgått till att bokföringsåret sträcker sig från 1 november till 31 oktober kommer det mesta av intäkterna för nästa bok att komma in under år 2000.

§12. Behandling av motioner till årsmötet.

Inga motioner hade inkommit till årsmötet.

§13. Övriga frågor.

Viggo Wentzel framförde en del tankar om föreningens framtid efter att nästa bok givits ut:

- 1) Avveckla föreningen med undantag av seniorsektionen.
- 2) Hitta en ny målsättning.

-T.ex. med inriktning på informationsteknikens inverkan på samhället.

Med adress till valberedningen: Verka för en förnyring av styrelsen.

Med adress till styrelsen: Vidga diskussionen för de nya målen via medlemsbladet.

Sivert Westlund föreslog värvning av nya medlemmar från olika företag.

Ole Martin Eliassen och **Bertil Knutsson** påpekade vikten av att föreningens hemsida kommer igång och att man där framlägger en handlingsplan och gör ett upprop.

Bud Lawson föreslog att man skickar ett brev till Lysator för att värva medlemmar.

På ordförandes fråga beslutade mötet att föreningen skulle arbeta i ovannämnda föreslagna riktningar.

Ordförande framförde föreningens tack till **Bertil Gustafsson**, som av sagt sig ansvaret för seniorsek-

§14. Mötets avslutande.

Ordförande tackade för visat intresse och förklarade årsmötet avslutat.

Mötet avslutades med ett mycket uppskattat kåseri av **Sivert Westlund** "Från printrar till motorcross".

Därefter avslutades kvällen med ett gemensamt julbord för mötesdeltagarna.

Vid protokollet dag som ovan

Ulla-Greta Malmqvist

Justeras:

Lennart Pettersson

Ragnar Lindgren

Sven Andersson

REVISIONSBERÄTTELSE

Undertecknade, som av föreningen Datasabaas Vänner vid ordinarie årsmöte utsetts att granska föreningens räkenskaper för tiden 1998-01-01 till 1998-12-31, får efter fullgjort uppdrag avge följande revisionsberättelse.

Vi har granskat föreningens årsredovisning, tagit del av räkenskaperna med tillhörande handlingar, kontrollerat inestående medel i bank och på postgiro jämte övrigt som lämnar upplysningar om föreningens ekonomiska ställning och förvaltning. Räkenskaperna är förda med ordning och noggrannhet. Inkomster och utgifter under året samt föreningens ställning per 1998-12-31 framgår av bifogade utdrag ur räkenskaperna.

Då det vid revisionen ej framkommit anledning till anmärkning, tillstyrker vi att den upprättade årsredovisningen fastställs i befintligt skick och att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar.

Linköping den 21 januari 1999

Karl Wilhelmsson

Rolf Bergström

EKONOMIRAPPORT, DATASAABS VÄNNER, 1998.

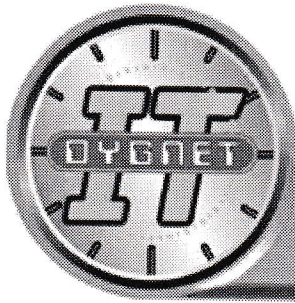
BEHÅLLNINGEN	1998-01-01	1998-01-01	Kr:	
	Kassa:		0,00	
	Östgöta Enskilda Bank:		2448,26	
	Stadshypotek Bank:		62898,00	
	Obligationer:		10082,00	
	Giro:		15187,94	
	SUMMA:			90616,20
IN-				
KOMSTER:				
	Medlemsav-		10820,00	
	gifter:			
	Boksektionen:		64400,00	
	Drift, allmänt:		33,30	
	Hemvändaresektionen:		1330,00	
	IT-dygn:		2530,00	
	Donationer, allmänt:		0,00	
	Donationer, boksektionen:		20000,00	
	Donationer, IT-dygn:		0,00	
	Reservation, tryckkostnad:		70000,00	
	Diverse bl.a. räntor:		4708,12	
	SUMMA:			173821,42
UTGIFTER:				
	Boksektionen:		71101,00	
	Drift, allmänt:		1829,80	
	Informationssektionen:		27540,00	
	Kontaktsektionen:		350,00	
	Arkivsektionen:		180,00	
	Datorsektionen:		0,00	
	Hemvändaresektionen:		3525,00	
	IT-dygn:		1973,00	
	Donationer, allmänt:		0,00	
	Donationer, boksektionen:		20000,00	
	SUMMA:			126498,80
FÖRÄN-				
DRING:				
BEHÅLL-				
NINGEN				
		1998-12-31 :		47322,62
	Kassa:			
	Östgöta Enskilda Bank:		3425,26	
	Stadshypotek Bank:		131551,00	
	Obligationer:		0,00	
	Giro:		2962,56	
	SUMMA:			137938,82
	Varav dona-		131984,13	
	tioner:			
	Balans, bokprojektet:		-59132,05	

Björnsäter 1999-01-18

O M Eliassen. (Kassör)

Karl Wilhelmsson (Revisor)

Rolf Bergström (Revisor)

Tema:
HEMDATORN_&_FRAMTIDEN
25-26_APRIL

IT-DYGNET 1999

Vår nya digitala värld

Med det här numret följer en broschyr om IT-dygnet, den årliga mönstringen av IT-aktiviteter i Östergötland inom företag, skola, förvaltning, sjukvård och mycket annat. Efter ett initiativ av Data-saabs Vänner är det nu fjärde året i rad detta evenemang går av stapeln.

Till IT-dygnet kommer förstås de flesta datorägare (och de blir fler och fler). Men IT-dygnet vänder sig lika mycket till alla dem som är måttligt datorfrälsta eller t.o.m. datorhatare. Ty en grundläggande målsättning är att spegla informationsteknikens inverkan på samhället, något som vi alla är berörda av, oavsett ålder, attityd och kunskaper. Så kom till Collegium den 25-26 april och få en känsla för vad som händer nästa nyårsnatt, släktforskningens renässans, utbudet på Internet och framtidens sjukvård.

Mer om IT-dygnet finns att läsa på hemsidan www.itdygnet.com eller i en större broschyr som kan rekvireras från Pia Johansson, tel. 013-282368 eller Kristin Ljungemyr, tel. 013-285684.

UR LED ÄR TIDEN...

av **Viggo Wentzel**

Att Ford vill köpa Volvos personvagnar för 50 miljarder kronor kan inte ha undgått någon. Om detta kan man förvisso ha olika meningar. För oss gamlingar som sparade ihop till en PV en gång i tiden eller som pietetsfullt restaurerat en av dessa dyrgripar känns det väl som om något genuint svenskt försvinner. Ett annat sätt att reagera är att osentimentalt fråga sig om priset är rätt, men för Svensson i allmänhet är det naturligtvis näst intill omöjligt att få ett korrekt svar på den frågan.

Men man kan göra intressanta jämförelser

I en ledare i tidningen Datateknik (nr.1, 28 januari 1999) kan man läsa att Internetföretaget @Home köpt ett annat Internetföretag Excite för ca 50 miljarder kronor, alltså lika mycket som Volvo PV anses vara värt. Jaha tänker den som uppfostrats med gammaldags sätt att värdera tillgångar, "det måste vara ena hejare till företag

med tiotusental anställda, vinster i miljardklassen och högar av guld på kistbotten". 50 miljarder kronor är svindlande svårt att greppa med de vanliga sinnena, men staplar man tiokronorsmynt på varann blir det en 1500 mil hög stapel—ett drygt tredjedels varv kring jorden.

Superföretag i IT-världen

Naturligtvis blir man då nyfiken på dessa uppstickare och uppsöker deras respektive hemsidor (www.home.net och corp.excite.com). Båda företagen bildades 1995 med var sin produkt, som uppenbarligen både efterfrågades och låg rätt i tiden. Sålunda tillhandahåller Home bredbandiga Internet-abonnemang via kabel-tv nät, medan Excite är bra på s.k. portaler, vilket lär vara inkörsporten till massor av mer eller mindre oumbärlig information.

Vinst eller förväntningar?

Nå men ekonomin då? Home omsatte 1998 48 miljoner dollar (nej det är inte felskrivet, det skall vara miljoner och inte miljarder). Man gjorde en rejäl förlust 1998. Excite omsatte 154

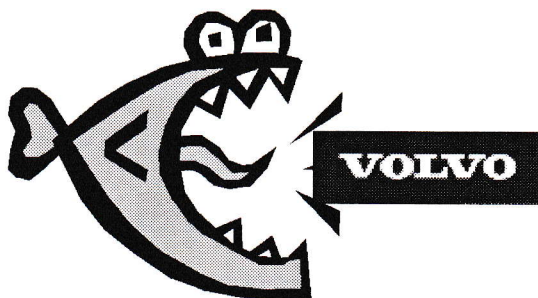
miljoner dollar förra året och gick även det med förlust. Företaget har 700 anställda. Förlustföretaget Excite anses alltså vara värt 50.000 miljoner kronor, och det likaledes förlusttyngda Home kan naturligtvis inte skrapa ihop en så gigantisk summa i reda pengar. I stället nyemitterar man drygt 1 miljon egna aktier, enligt presskommunikén värderade till "\$6.7 billion", d.v.s ca 50 miljarder kronor. En sådan värdering måste nästan uteslutande bygga på förväntningar och inte på reella tillgångar.

Ställ nu dessa två transaktioner mot varandra:

- Å ena sidan Volvo PV som mödosamt och skickligt byggts upp till ett stabilt och välskött företag och med status som svensk nationalklenod.
- Å andra sidan Excite, ett tre år gammalt företag, säkerligen med duktiga medarbetare och bra produkter, men som ännu ej kunnat redovisa vinst.

Dessa två företag värderas lika! Man frestas utbrista:

Ur led är tiden, när spricker bubblan?

En säljares liv med D23 – del 3

av

Sven-Olof Petersson

Offert till finska försvarsministeriet

Vi åkte från Linköping vi tretiden på natten. I Helsingfors började jag sedan producera offerten genom att till 100 procent "klippa och klis-trä" från offerten till svenska försvaret. Krank koncentrerade sig på brevet.

Fram på förmiddagen fick vi kontakt med Gunnar Lindström som berättade att det inte var en D23a som skulle offereras utan två. Nya ändringar. Arbetet utfördes under stark tidspress och en hetta som var olidlig. Helsingfors hade drabbats av värmebölja.

Klockan 13.00 infann vi oss på finska försvarsministeriet och överlämnade vår snabbt ihop-klustrade offert. På vägen ut till flygplatsen kände jag hur svetten rann och hjärtat gick i en allt snabbare takt. Jag fick en enorm hjärtklappning som resulterade i att känslan i vänstra armen försvann på flygturen över till Arlanda. Med egen bil tog mig sedan till Södersjukhuset i Stockholm. Där blev jag kvar till efter midnatt då hjärtat åter slog i normal takt. Med direktiv av läkaren att omgående ta semester fick jag sedan fortsätta bilresan hem till Linköping.

Brevet till Konungen

I statskontorets skrivelse till Kungl. Maj:t 1972-06-30 redogjorde man för möjligheterna att använda sig av datamaskinutrustning från Saab-Scania AB samt konsekvenserna av detta vad avsåg ekonomi och tidplaner. För oss innebar rapporten nya hinder och något måste göras. Vi såg över filhanteringssystemet, tidplanerna och analyserade den nya kalkylen.

Resultatet blev ett utkast till brev till Konungen som finslipades hos den semestrande Ulf

Hytting i Östergötlands skärgård.

Nu var problemet vem som skulle skriva under brevet.

Gunnar Lindström försökte länge slippa och före-slog istället såväl Viggo Wentzel, säljavdelningen som de fackliga representanterna. Till slut fick han dock gå med på att stå som avsändare. Med Saabs egna flygplan flög jag till Bromma där Gunnar Lindström och Tord Lidmalm så småningom dök upp i den s.k. "flygkuren". Gunnar skrev under brevet, medan Lidmalm leende såg på. Sedan blev det taxi till försvarsdepartementet, där dåvarande statssekreteraren i försvarsdepartementet Anders Thunborg tog emot brevet med våra nya uppgifter och vår syn på hur kalkylen borde se ut.

Efter brevet hände först ingenting, men så småningom lyckades vår informationssida sätta en journalist från Aftonbladet på spåret kring brevet till Kungl.Maj:t. Han fångade också upp turerna kring fastighetsregistret och försvarsdatorerna. Det blev jätterubriker i kvällspressen och alla tidningar, ekot och TV hängde på. Ekot intervjuade en byråchef på CFD som råkade säga "Det är egentligen inte fråga om mygel" och det var tillräckligt för att många skulle tolka det som att det var precis vad som pågick.

Mycket fokuserades nu kring hur affären med CFD hade hanterats utan upphandling och hur den svenska dataindustrin missgynnades av statliga myndigheter. Under flera veckor pågick en pressdebatt som vi säkert aldrig får uppleva inom dataindustrin igen. Lokala politiker engagerade sig i debatten och regeringen blev mer och mer pressad i försvarsupphandlingen. Under hösten fortsatte såväl artiklarna i pressen som vår bearbetning på alla nivåer. Under hösten kom sedan beskedet att finska försvaret skulle köpa D23. Det skulle vara en motsvarighet till de svenska försvarsdatorerna "Bertil och Cecilia". Pressen jämförde de två upphandlingarna och noterade i olika sammanhang hur IBM gynnades av statskontoret i olika statliga upphandlingar.

Bertil och Cecilia - slutfasen

I februari 1973 presenterade Dataindustriutredningen en lägesrapport. Där riktade man bl.a. stark kritik mot CFDs och statskontorets sätt att sköta CFD-affären. Man föreslog att ärendet skulle återförvisas till statskontoret och att en

fullständig lönsamhetskalkyl skulle krävas, samtidigt som statskontoret borde få utarbeta en alternativkalkyl byggd på andra företags offerter. Det blev en ny pressdebatt och CFD-upphandlingen kom i fokus. Allt var nu upplagt för en slutlig kompromiss kring upphandlingarna av försvarsdatorer och fastighetsdatarestret.

Regeringen fattade så småningom det logiska beslutet att ge statskontoret uppdraget att förhandla fram ett avtal med Datasaab om leverans av de två datorerna till försvaret, samtidigt som beslut togs om att IBM fick CFD-affären. Det blev ytterst hårda förhandlingar som till slut resulterade i ett avtal, i vilket även ett omfattande konverteringsprojekt och utbildning ingick. Det blev Gündor Rentsch som fick ansvaret för att driva projektet. En av de första stötestenarna var att konverteringen skulle ske på Vendatas D22a i Stockholm. Försvarets säkerhetsexperter ville dock inte godkänna lokalerna, utan krävde först en omfattande ombyggnad av dessa. Kompromissen blev att istället för att bygga om glasväggarna förse dem med tjocka gardiner på insidan. När så skett kom nästa säkerhetsgrupp och krävde att de skulle tas ned, så att inga obehöriga utan upptäckt kunde stå utanför glasfönstren med avlyssningsutrustning. Det var en något frustrerad VD för Vendata som nu stod med en trave nyinköpta gardiner.

Datasaab hade gått in i ett mycket tufft projekt, där den egna utvecklingen var ytterst omfattande. Det var inte bara att utveckla en efterföljare till D22, utan även ny programvara. Databassystemet, eller som många sa: filhanteringssystemet, hade blivit väsentligt mer omfattande än vad som från början var tänkt och krävde stora resurser. Samtidigt krävde konverteringsprojektet stora resurser, som innebar att underkonsulter måste engageras. Vi valde WM-data och det fick säkert betydelse även för deras utveckling. Vi åkte under denna period också runt till, informerades och knöt kontakter med alla försvarsmyndigheter och -förvaltningar som var involverade i Bertil och Cecilia.

Det var inte ofta som bemötandet var positivt, eftersom banden mellan IBM och försvarets IT-ansvariga var starka och baserade på långvarigt samarbete. Vi kritiserades genomgående för att sakna personal med militär bakgrund. Detta resulterade senare i rekrytering av yrkesmilitärer, som

gått ut militärhögskolan med toppbetyg. Lyckade rekryteringar som senare gick vidare till VD-befattningar inom näringslivet.

Parallellt med upphandlingen av Bertil och Cecilia gjordes ett antal D23-affärer, en del som ett led i att påverka beslutet om dessa datorer. Bl.a. fick Flyg-, Personbils- och Scaniadivisionen inom Saab-Scania beställa D23or, samtidigt som finska försvaret beställde två. Av Datasaaabs gamla kunder beställde SMHI och Allmänna Brand var sin D23a. SMHI använde även "mjukdatorn" för egenutvecklade instruktioner för att höja prestandan. Allmänna Brand startade i sin tur utvecklingen av ett helt nytt försäkringssystem, baserat på vårt databassystem OS23DB. Detta försäkringssystem blev efter ett omfattande och kostsamt utvecklingsarbete förmodligen marknadens mest avancerade försäkringssystem i realtid. Andra nordiska försäkringsbolag ville köpa det, men någon affär blev inte av.

Utvecklingen av D23 och dess program-vara tog längre tid och mer resurser än vad som planerats och därför drabbades såväl försvarsprojektet som andra D23-leveranser av flera förseningar. En av orsakerna var ett underdimensionerat minneschips, inköpt från en underleverantör, som länge skapade problem. Datasaaab introducerade på grund av D23-förseningen D223, som var en "uppfräschad" D22a utrustad med D23s nya skivsystem och displaykonsol. Den kunde snabbt levereras och blev en räddning för såväl försvarsprojektet som Allmänna Brand när D23 drog ut på tiden.

En liten episod som måste nämnas är när Allmänna Brand fick sin D223a installerad i den nya datorhallen som anpassats till D23ans gula färgsättning. Förseningarna hade nämligen gjort att irritationen på Allmänna Brand blivit allt större och till slut gick Datasaaab med på att i stället temporärt leverera en D223. Det fanns dock ingen tillgänglig, så beslutet blev att ta den egna D22an. Någon ommålning hann man inte med, så den levererades i sin grå något skamfilade färg. Harry Tapper fick en mindre chock när han fick se sin, som han trodde, nya gulfärgade D223.

Han ringde omgående ansvarige säljaren Jan Lindén och lät meddela att "D223 kommit och kortläsaren var gul och läcker men resten av systemet var gammalt och grått och dessutom stod det D22 på skylten". Det måste vara fel, sa

Janne och lovade att omgående komma ner till Jönköping och rätta till missödet. Snabbt kastade han sig i bilen och tillsammans med Harry inspekterades installationen. Janne plockade då upp en D223-skylt ur portföljen, bytte ut D22-skylden och sa till en häpen Harry att D223 nu var levererad.

Perioden med leveransförseningarna var en mycket tuff tid. Jag fick gång på gång åka runt till försvarsmyndigheterna och försöka förklara orsaken till leveransförseningen och varför nästa skulle hållas. Det var många hårda ord som riktades emot oss. Det var också en svår tid för kundens projektledning, som skulle föra projektet framåt. Det krävdes ett ärligt och ömsesidigt förtroendefullt informellt samarbete med nyckelpersoner på kundsidan för att tillsammans lotsa oss rätt bland blindskären.

Sent omsider under hösten 1974 levererades så den första D23an till försvaret. Godkännandet skedde sedan i början av 1975, strax innan SMHI fick sin D23a. Den andra försvarsdatorn levererades i april 1975. Leveransförseningarna resulterade i krav på ersättning för statsverkets merkostnader. Förhandlingarna blev hårda, men så småningom nåddes en överenskommelse som innebar att Datasaaab fick "böta" ett anseeligt belopp, men samtidigt fick beställning på den tredje försvarsdatorn, Berta. Den skulle utgöras av en ny D23a men om vi skulle marknadsföra någon annan typ av dator vid leveranstillfället, så kunde ett märkesbyte bli aktuellt. Den senare öppningen baserades på Datasaaabs förhandlingar om samarbete med annan dataleverantör.

Utvecklingen av stordatorer krävde för stora resurser, särskilt med tanke på den begränsade marknadspotential som fanns i Norden. Datasaaab kunde inte fortsätta på denna väg. Dåvarande VDn Rune Nyman hade insett detta och lagt om kursen för Datasaaab, samtidigt som han sökt en lösning för den tunga linjen. Lösningen blev samarbetet med Sperry Univac. Den 1 april 1975 bildades Saab Univac AB, ett samägt bolag mellan Saab-Scania och Sperry Univac. Datasaaabs stordatorlinje fördes över till det nya bolaget och en avdelning med ca 100 personer etablerades i Linköping.

Det var i huvudsak Datasaaabs systemavdelning och serviceavdelning för stordatorer som fördes över till det nya bolaget. Huvudarbetsuppgifterna

blev att fullfölja vissa D23-åtaganden, fortsätta nödvändigt underhåll på D20-linjens maskin- och programvara samt att ta fram konverteringshjälpmedel för övergång från D20 till Univac. Saab Univac blev definitivt en framgång för alla inblandade parter - kunder, ägare och personal. Företaget utvecklades mycket positivt och var i mitten av 80-talet Sveriges lönsammaste i procent av omsättningen.

Vad hände sedan?

Redan under 1975 valde många kunder att konvertera sina D23-kontrakt eller byta ut sina D22-datorer till Univac-datorer. Resultatet blev dock inte alltid vad man förväntat sig, utan många gånger en besvikelse och krav på ytterligare investeringar. Det visade sig nämligen att såväl D22 som D23 hade mycket goda prestanda, där maskin- och programvara var väl optimerad och effektiv. Förmodligen ett resultat av kundernas nära samarbete med Datsaab i utvecklingen av produkterna. Många hjälpprogram till D20 saknades på Univac-datorerna och fick nu snabbt föras över till Univac. Det var många som omvärderade Datsaab och deras produkter när man nu fick chansen att jämföra pris/prestanda mellan olika datorsystem.

Försvarsdata (FDC) körde D23 under några år, men gick sedan över till Univac-datorer. FDC utvecklades till en av Saab Univacs största kunder. Allmänna Brand som tidigt beställde D23 tillhörde en av de kunder som liksom Saab-Scania's divisioner snabbt konverterade sina D23-kontrakt till Univac 1100. Det blev ca tio D23-system som tillverkades innan tillverkningen lades ned.

Betydelsen av goda relationer

För min egen del innebar D23-epoken såväl en utmaning som en pressande tid under upphandlingar och inte minst vid förseningen. Jag hamnade så småningom i Saab Univac med ansvar för etableringen av försäljningskontoret i Linköping. Det innebar även konvertering av flera kontrakt och installationer till Univac 1100. Jag hade nu släppt kontakterna med de statliga kunderna, men blev plötsligt åter involverad i en stor statlig affär. Det var "min gamla kund", Riksskatteverket (RSV), som upphandlade ett nytt centralt stordatorsystem där alla de stora leverantörerna del-

tog.

Saab Univac hade inlämnat offert, men hade inte hunnit skapa de rätta kontakterna och relationerna.

Utvärderingen hade kommit till ett vägskäl där ett antal leverantörer skulle gallras bort. En av mina vänner på kundsidan kontaktade mig en lördag morgon och berättade att Saab Univac var en av de leverantörer som utvärderingsgruppen nu föreslog att man skulle ta bort. Han tyckte det var tråkigt att ett gott och långvarigt samarbete med Datsaab skulle sluta med att någon annan leverantör än Saab Univac nu tog över på RSV.

Han visste att jag inte hade något med upphandlingen att göra och att chansen nu var liten att ta sig ända fram, men ville jag försöka göra något?

Mina relationer var tydligen bättre än vad jag hade förstått, och man kunde ju inte svika efter ett så förtroendefullt samtal. Det blev ändrade privata planer och istället omedelbar resa till Stockholm. Saab Univac hade helt plötsligt fått chansen att vända en affär som sannolikt redan gått för långt. IBM förordades redan av viss ledningspersonal och teknikerna ville ha Burroughs. Nu gällde det först att inte bli utslängd. Vi klarade den delen och det gamla nätverket med kontakter inom statsförvaltningen öppnades åter upp. Det blev en tuff utmaning för oss inom dåvarande Saab Univac där arbetet lades upp på bred front och där även vår styrelseordförande Marcus Wallenberg engagerades i slutfasen. I Statskontorets och RSVs slutliga förslag till regeringen var man oenig och vi var det naturliga kompromissalternativet. Regeringens beslut blev också att välja Saab Univac som leverantör av det nya stordatorsystemet till Riksskatteverket. Ännu en gång hade "kompromis-strategin" varit framgångsrik.

Det var de långvariga och goda relationerna mellan Datsaab och Riksskatteverket som lade grunden till att även RSV kunde utvecklas till en av Saab Univacs största kunder. Stordatorerna inom Univac 1100-serien fick nu ta över.

Hans Österberg död

Ett sorgesbud kom på nyårsaftonen. Hans Österberg, mångårig och av många välkänd Datasaab-profil hade avlidit den 27 december.

Hans var född 19 juni 1938 och var uppvuxen och gick i skolan i Västerås-trakten. Han studerade sedan i Uppsala, bland annat matematik, statistik och nationalekonomi. Efter militärtjänst och anställning på Statistiska Centralbyrån kom Hans till Datasaab under andra hälften av 60-talet. Han arbetade med applikationsutveckling och kundsupport under i stort sett hela den glorioösa stordatorepoken med Algol-Genius och sedermera Cobol i D21, D22 och D23. Hans gick sedan över till den lätta linjen och fortsatte med affärssystem på D15 och E2500. Under denna långa period kom Hans i kontakt med ett flertal av våra kundprojekt, såväl i Sverige som utomlands. Han arbetade bland annat i Norge, Finland, Tyskland, Schweiz, England och Sovjetunionen.

Baserat på hans stora erfarenhet och eminenta förmåga att lösa problem, sändes han ofta ut på "Mission Impossible", sådana saknades ju inte. Det finns många exempel på extraordinära insatser, här en ur samlingen: En stor engelsk D15-kund i fotogrossistbranschen hade stora problem och hade kommit på kant med våra engelska kollegor. Varken säljare eller projektledare släpptes in hos kunden. Hans sändes till England, accepterades av kunden och tillbringade över ett dygn non-stop försedd med (o)lämplig dryck med att handlämna kundens orderradsregister.

Vi utnyttjade ju gunås länkade relativfiler med tre orderrader per post och en länkad fri lista på

den tiden. Tog man inte back-up, så gick det som det gick.

Hans genomled, liksom många av oss, att "samma jobb" fick nya arbetsgivare vilka inte till fullo insåg kvaliteten hos våra affärssystem och hur dessa skulle marknadsföras.

I början av 1989 insåg Hans varåt det "barkade" och slutade på Nokia för att i stället börja på Industri-Matematik, som då etablerat sig i Linköping. IM i Linköping hade skapats från Joeldata och Trisondata (f.d. Datasaab/Ericson-konsulter) och startade ett stort kundprojekt för Ahlsell AB (gammal D21-kund). Detta projekt var IM:s inträde i Unix/Oracle-världen och blev sedan grunden till IM:s standardsystem för logistik ESS. Utvecklingen skedde i en helt ny – och något udda men mycket effektiv miljö.

ESS har sedan sålts till ett flertal stora och välkända kunder i USA, Australien, Norden och övriga Europa. Hans drog ett tungt lass under denna period – att få utveckling att fungera i en "allt-nytt/inte-färdig"-miljö. Det finns en hel del Datasaabarv i System ESS.

På fritiden var Hans en resande man med besök i många länder i alla världsdelar utom Antarktis. Han var dessutom mycket kunskapssamlade med ett inom många områden encyklopediskt vetande – allt från svenskt näringsliv till de mest obskyra idrottsresultat. Han hade ett stort bibliotek och såg de flesta filmer som visades.

Vid sin död hade Hans sagt upp sig från sitt arbete för att njuta av livet. Han var på semester i Thailand, men fick återvända i förtid på grund av sjukdom.

Lennart Alm